

Dr. sc. Lucija Sokanović: Ante Orlović, Gospodarska kriminalistika, Uvod u kriminalističko...
Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 54, 1/2017., str. 327.-329.

Ante Orlović

**GOSPODARSKA KRIMINALISTIKA, UVOD U
KRIMINALISTIČKO ISTRAŽIVANJE GOSPODARSKOG
KRIMINALITETA I KORUPCIJE, Ministarstvo unutarnjih poslova
Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2016., str. 184.**

U svibnju 2016. objavljen je udžbenik dr. sc. Ante Orlovića „Gospodarska kriminalistika: Uvod u kriminalističko istraživanje gospodarskog kriminaliteta i korupcije“ u nakladi Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Policijske akademije. Udžbenik je rezultat samoprijegornog i kontinuiranog rada autora u području gospodarskog kriminaliteta i korupcije. Naime, autor je od 1996. do 2009. u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske radio upravo na poslovima iz ovog područja, prvo kao kriminalistički službenik, vođa grupe i načelnik Odjela gospodarskog kriminaliteta (i korupcije), a od ožujka 2016. kao načelnik Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK) te je i svoj akademski interes od 2009. na Policijskoj akademiji, Visokoj policijskoj školi u Zagrebu, kao i na Sveučilišnom Odjelu za forenzične znanosti u Splitu posvetio upravo problematici gospodarskog kriminaliteta.

Udžbenik je, nakon uvodnih napomena, podijeljen na tri dijela: „Gospodarstvo“, „Gospodarski kriminalitet“ i „Gospodarska kriminalistika“. Ovakvom podjelom autor vrlo promišljeno čitatelja upoznaje s osnovama znanja o ekonomiji, odnosno o kriminalitetu, što je *condicio sine qua non* razumijevanja pojedinih problematiziranih aspekata gospodarskog kriminaliteta koji su objekt istraživanja gospodarske kriminalistike.

Prvi dio podijeljen je u daljnja tri podnaslova: Gospodarski sustav (2.1.), Gospodarski subjekti (2.2.) i Gospodarsko poslovanje (2.3.). Unutar gospodarskih sustava, autor definira i objašnjava pojmove gospodarske djelatnosti, politike i statistike. Pored uobičajene diobe gospodarskih djelatnosti na primarni, sekundarni, tercijarni, kvartarni i kvintarni sektor, autor iznosi područja djelatnosti iz nacionalne klasifikacije djelatnosti. Slijedi temeljno objašnjenje fiskalne politike, monetarne i devizne, industrijske te investicijske politike. U razmatranju gospodarske statistike, autor ističe činjenice koje se ujedno najviše eksploatiraju u statističkom i medijskom smislu kao BDP, državni proračun, javni dug, (ne)zaposlenost stanovništva, prihodi od turizma, promet u trgovini na malo, izvoz, uvoz, industrijska proizvodnja, prosječna neto plaća. Gospodarske subjekte dijeli na pravne i fizičke osobe. Pravne osobe su trgovačka društva, kreditne institucije, kreditne unije i zadruge. Fizičke osobe kao gospodarski subjekti su obrti, trgovci pojedinci, obiteljska poljoprivredna gospodarstva i slobodna zanimanja. Koncizno su i jasno tablično prikazane vrste trgovačkih društava i kriteriji njihova razlikovanja (tablica 2.). Pojam gospodarskog poslovanja određen je povezivanjem gospodarskih subjekata i gospodarskih djelatnosti, uz unošenje subjekata iz područja kulture, zdravstva, obrazovanja i

sporta prilikom obavljanja aktivnosti gospodarske prirode te zakonske definicije (čl. 39. Općeg poreznog zakona). Poslovne funkcije autor dijeli na osnovne (nabava, proizvodnja, prodaja, financije) i logističke. U daljnjem tekstu, bavi se poslovnom koncepcijom, poslovnim rezultatom i poslovnom etikom. Budući da u poslovanju, osim ekonomske, postoje i društvena, etička i pravna odgovornost, autor ih posebno analizira, zaključujući kako je gospodarski kriminalitet izravno ili neizravno povezan s nepoštovanjem svih naznačenih odgovornosti pri čemu je pravna odgovornost esencijalna za počinitelje kaznenih djela i prekršaja iz domene gospodarskog kriminaliteta.

Drugi dio polazi od definicije, odnosno pojmovnog određenja i osobina ili karakteristika gospodarskog kriminaliteta. Iako ističe poteškoće pri definiranju gospodarskog kriminaliteta zbog opsežnosti, raznovrsnosti i promjenjivosti, autor, osim upoznavanja s postojećim sintagmama (gospodarski kriminal, gospodarska kaznena djela i kaznena djela u gospodarskom poslovanju), inzistira na restriktivno i ekstenzivno definiranom pojmu kako bi otklonio primjenu stava da se ono što je nedefinirano ne može spoznavati u teoriji, pa onda niti uspješno sprečavati i suzbijati u praksi. Karakteristike gospodarskog kriminaliteta autor analizira kroz sadržaj (prikrivenost, kompleksnost, psiho-socijalnu indiferentnost), formu (masovnost, disperziranost, nedefiniranost), izvršenje (organiziranost, elitizam, recidivizam, profesionalizam, stručnost, proaktivnost, financijska situiranost), štetnost (socioekonomska opasnost, apstraktnost oštećenika) i suzbijanje (naknadna detekcija, složenost, dugotrajnost, brzina reakcije). Kažnjiva ponašanja obrađena su prema stupnju njihove opasnosti kao gospodarska kaznena djela, gospodarski prekršaji i disciplinska djela polazeći od Kaznenog zakona, kao temeljnog izvora te nastavljajući sporednim kaznenim zakonodavstvom. Fenomenologija gospodarskog kriminaliteta izložena je kroz specifične oblike: pretvorbeno-privatizacijski kriminalitet i ratno profiterstvo te tipične oblike: korupciju, povredu prava intelektualnog vlasništva i pranje novca. Ovaj dio udžbenika predstavlja nastavak rada autora nakon objave knjige „Gospodarski kriminalitet u Republici Hrvatskoj“ iz 2013. Unutar šestog poglavlja: Gospodarski kriminalitet – represija, autor se posebno bavi kriminalističkim istraživanjem, forenzičnim istraživanjem, financijskim (imovinskim) istragama, oduzimanjem imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i odgovornošću pravnih osoba za kaznena djela, naznačujući nacionalni i međunarodni pravni okvir, tijela i institucije te tijek istraživanja.

Posljednji, treći dio udžbenika podijeljen je na dva podnaslova: kaznena djela protiv gospodarstva i ostale glave Kaznenog zakona. Za kaznena djela protiv gospodarstva iz Kaznenog zakona autor navodi kako su u kvantitativnom smislu restriktivna, odnosno limitirana na ukupno dvadeset kaznenih djela, no drži kako su u fenomenološkom smislu relativno raskošna. Sistemizira ih precizno, koncizno, izvorno i zapravo simbolički prema kategorijama, odnosno karakteru gospodarskog kriminaliteta na: korupcijski (primanje i davanje mita u gospodarskom poslovanju), fiskalni (utaja poreza ili carine, subvencijska prijevара, zlouporaba u postupku javne nabave, povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga), burzovni (zlouporaba povlaštenih informacija, zlouporaba tržišta kapitala),

stečajni (prouzročenje stečaja, pogodovanje vjerovnika, primanje i davanje mita u postupku stečaja), iluzijski (prijevara u gospodarskom poslovanju, zavaravajuće oglašavanje, neovlaštena uporaba tuđe tvrtke), saboterski (zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju, odavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne), prohibicijski (nedozvoljena proizvodnja, nedozvoljena trgovina, izbjegavanje carinskog nadzora) i sekundarni kriminalitet (pranje novca). Analiza konkretnih kaznenih djela izvršena je u dvije faze: jednostavnom analizom obilježja djela i segmentiranim kriminalističkim istraživanjem, odnosno razmatranjem bitnih okolnosti istraživanja u svezi s počinjenim kaznenim djelom. Od ostalih glava Kaznenog zakona kratko su opisana ili tek navedena kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja, kaznena djela protiv okoliša, kaznena djela protiv imovine, kaznena djela krivotvorenja, kaznena djela protiv intelektualnog vlasništva i kaznena djela protiv službene dužnosti.

Prilozi udžbeniku su bilanca (obrazac POD-BIL), račun dobiti i gubitka (obrazac POD-RDG), mjenica, zadužnica, informacija o bonitetu – BON 1 i informacija o solventnosti – BON 2 (str. 167.-182.), Hrvatska udruga menadžera sigurnosti udžbenik je 13. listopada 2016. u Opatiji proglasila najboljom domaćom stručnom knjigom iz područja sigurnosti.

Cilj autora – stvaranje mentalne mape u kojoj bi se transparentno i „shematski“ prikazali, pojasnili i povezali ključni pojmovi, pojave, smjernice i razmišljanja o gospodarstvu, gospodarskom kriminalitetu i gospodarskoj kriminalistici u rasponu od elementarne do aplikativne razine, s detaljno analiziranim odabranim segmentima – u cijelosti je ostvaren. Veliki je doprinos autora u objedinjujućem, interdisciplinarnom pristupu problematici kojom se jedino može povratiti povjerenje u pravdu i istinsko postojanje pravne države, a njegova je vjerodostojnost, s obzirom na radno iskustvo, dodatan uvjerljivi element.

U predgovoru je autor naveo kako je udžbenik namijenjen prvenstveno studentima Visoke policijske škole u Zagrebu, posebice polaznicima specijalističkog diplomskog stručnog studija Kriminalistike. No, udžbenik je neophodan alat akademskog obrazovanja svih studenata ili postdiplomanata prava i ekonomije čiji je interes usmjeren na gospodarski kriminalitet i korupciju. S praktične strane gledano, poželjan je temelj i protokol rada pripadnika kriminalističke policije koji realno provode kriminalistička istraživanja ovog područja jer bi primjenom stečenih znanja bio uistinu ostvaren učinkovit progon počinitelja gospodarskih kaznenih djela te na taj način zaštićeno gospodarstvo Republike Hrvatske i kao krajnji cilj dobrobit i prosperitet građana.

Doc. dr. sc. Lucija Sokanović